

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.

Կաթոլիկոսական ընտրութեան տարին դեռ չըլրացրած՝ ահա նոր հանդերձանք, նոր հոգացողութիւն և նոր ջանք՝ նորոգ ընտրութիւն կատարելու:

Անցեալ տարուայ ընտրութիւնը որպէս պատմական անցք՝ կատարուեց. բայց շատ անգամ պատմական անցքերը՝ որչափ և տպաւորիչ, սակայն իրանց յարակից պարագաների պատճառով մնում են անհետեւանք և չեն յառաջացնում այն արդիւնքը, ինչ որ պէտք էր ակնունել: Ահա այս տեսակ պատմական անցքերի կարգին էր պատկանում անցեալ տարուայ ընտրութիւնը:

Ամսոյս 10-ից սկսած համախմբւումէին Մայր Աթոռն ազգի ներկայացուցիչները ամենայն Հայոց հայրապետի ընտրութիւնը կատարուելու համազգային ժողովով. խռնւումէին ամենայն տեղերից և յատկապէս Ալէքսանդրօպօլից ու Երևանից հետաքրքիր մարդկանց բազմութիւն ականատես և ականջալուր լինելու:

Ամենայն տեղ կենդանութիւն և շարժումն է. խօսում և վիճում են, գովում գովաբանում են այս ոքին, դատում դատաւիտում այն ոքին. ամեն միւր կամենումէ իւր ցանկացածի ընտրութիւնը յաջողեցնել. լինում են առտնին ժողովներ և խորհուրդներ, հետաքրքիր բազմութիւնը ակնդէտ սպասումէ լսել պատգամաւորներից նոցա կարծիքն ու ցանկութիւնը, բայց նոքա խորհրդապահ են:

Ամսոյս 18-ին աշխարհական և հոգևորական պատգամաւորների ներկայութեամբ Վեհարանի դահլիճում եղաւ առաջին ոչ պաշտօնական ժողովը՝ գործերին ծանօթանալու:

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒՄԷԻՆ

Անդամք Անդամք

Տեղակալ Ատենապետի Սինօդի Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս,

Մեսրոպ Եպիսկոպոս Սմբատեան,

Անդամք.

Յովակիմ Եպիսկոպոս Տէր Գրիգորեան,

Երեմեա Եպիսկոպոս Գալստեան,

Մամբրէ Վարդապետ Սանասարեան.

Պատգամաւորք Միւսնանլեւան Մայր Աթոռոյն.

Սերովբէ Եպիսկոպոս Արարատեան
Գրիգոր Եպիսկոպոս Աղափիրեան
Յովհաննէս Եպիսկոպոս Տէր Յարութիւնեան
Գրիգոր Մ. Վարդ. Տէր Ստեփաննոսեան
Արիստակէս Վարդ. Դաւթեան
Ստեփան Վարդ. Մելիք Դաւթեան
Յովակիմ Վարդ. Ղամէքեան.

Վիճակաւորք Ռոստոմանլեւոյն.

Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Սագինեան կառավարիչ Ղարաբաղու
Ի կողմանէ Վիճակաւորին Ատրպատականի՝ Մկրտիչ Արքեպիս-
կոպոս,
Ի կողմանէ Վիճակաւորին Պարսկաստանի և Հնդկաստանի՝ Մե-
րովբէ Եպիսկոպոս Արարատեան,
Թադէոս Եպիսկոպոս Զիւնական կառավարիչ Շամախույ
Սուքիաս Եպիսկոպոս Պարզեան կառավարիչ Աստրախանի
Գրիգորիս Եպիսկոպոս Աղուանեանց՝ կառավարիչ Կարուց
Արիստակէս Եպիսկոպոս Սեդրակեան՝ վիճակաւոր Տփիսեաց
Գէորգ Եպիսկոպոս Սուրէնեան՝ Փոխ. Թեմակալ Երևանոյ.
Ի կողմանէ վիճակաւորին Բեսարաբիոյ և Նոր Նախիջևանայ՝
Կարապետ Վարդ. Տ. Գալստեան.

Աղխարհական պատգամաւորք.

Իսահակ Մանուկեան Ալաճալեան՝ Նոր Նախիջևանի և Բեսա-
րաբիոյ.
Ներսէս Ասլանեան Աթաբէգեան՝ Ղարաբաղու.
Ալէքսանդր Ղազաղեան՝ Կարուց.
Սիմէօն Աթանասեան՝ Երևանոյ.
Աբգար Յովհաննիսեան՝ Տփիսեաց,
Համբարձում Առաքելեան՝ Ատրպատականի.
Յովհաննէս Սարգսեան՝ Աստրախանի.

Ամսոյս 19-ին առաւօտեան Նախ քան Ս. Պատարագ սկսուելը
Հոգեւորական և աշխարհական պատգամաւորները ժողովուեցին

Վեհաբանի Դահլիճը յորդարելու հանդիսաւոր գնացքը դէպ ի եկեղեցի: Սկսեց զանգահարութիւնը և պատգամաւորները զոյգ զոյգ դուրս եկան Վեհաբանից եկեղեցի գալու. գնացքին առաջնորդումէր Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը յաջմէ և յահեկէ ունելով Տէրութեան Ներկայացուցչին և Սինօդի Պրօկուրօրին, սոցա հետեւումէին Սինօդի անդամները, Առաջնորդներն ու Մայր Աթոռոյս Միաբանութեան պատգամաւորները ըստ աւագութեան ձեռնադրութեան, ապա աշխարհական պատգամաւորները. գնացքը վերջաւորվումէր Սինօդի ատենադպրով և նորա օգնականներով:

Հետաքրքիր հանդիսատես բաղմութիւնը ճանապարհի երկու կողմը բակ էին բոլորել և յուսոյ ակնկալութեամբ զգածուած՝ աչքները սեւեռած ակնապարար գնացքին՝ աղօթումէին և յաջողութիւն ցանկանում սկսած գործին: Գնացքը հասաւ եկեղեցի. եկեղեցական պատգամաւորները գնացին դասերը իրանց տեղը կանգնելու, իսկ աշխարհականք Ս. Իջման տեղի առաջ աջ և ձախ կողմերի սիւների տակ տեղ բռնեցին, եկաւ և Նրեանի նահանգապետը: Սկսուեց Ս. պատարագը. պաաարագիչն էր Մայր Աթոռոյս Աւագ Լուսարար և Սինօդի անդամ Գեր. Տէր Նրեմիա Սրբազան եպիսկոպոս:

Հանդիսաւոր Սուրբ պատարագից և թագաւոր կայսեր ու կայսերական տան բարօրութեան համար գոհացողական մաղթանքից յետոյ՝ Նորին Սրբազնութիւն պատարագիչ Հայրը խուռն բաղմութեան ներկայութեամբ աշխարհական պատգամաւորներին, երգմենքեց հետեւեալ երգմնաթղթով:

« Ե Ր Դ Մ Ն Ա Գ Ի Ր .

« Մեք ի ներքոյ անուանեալքս խոստանամք և երդնումք յանուն ամենակարողին Աստուծոյ, առաջի Սրբոյ Աւետարանի նորա, առայն թէ, ցանկամք և պարտիմք յայսմ՝ առաջիկայ ընտրութեան Մայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց վասն գլխաւոր կառավարութեան Սրբոյ Լուսաւորչեան եկեղեցւոյ Հայոց և Մայրագոյն տեսչութեան եկեղեցականաց նորին, ըստ մաքուր խղճի մտաց և պարտուց մերոց առանց իրիք աչառութեան և սեպհական ակնկալութեանց ի բաց հերքելով ի մէնջ զամենայն մախանս թշնամութեան և կամ զօրպիսի և իցէ շաղկապ մեր-

ձաւորութեան և բարեկամութեան, ընտրել ի միջոյ հոգեւորականաց հայրենի եկեղեցւոյն մերոյ՝ զայնպիսի անձն, զոր ըստ յատկութեանց հանճարոյ և խղճի մտացն առաւել ընդունակագոյն համարիմք մեք, և յորմէ ակնունիմք, զի ի կատարումն պարտաւորութեանց իւրոց, զորս դնէ ի վերայ նորա այս վեհ աստիճան հոգեւոր — հանգիսացուցէ նա զինքն ջերմեռանդ պաշտօնեայ Աստուծոյ և հոգունակ տնօրէն բարօրութեան և օգտի եկեղեցւոյն Քրիստոսի և հաւատացեալ հայրապետական իշխանութեան նորա ի վերայ բանաւոր հօտին Քրիստոսի: Իսկ եթէ այլ ազգ վարեցուք, յորժամ իրբւ անհոգ չօգտէ եկեղեցւոյ և ճշմարիտ որդւոց նորին, յորում կայանայ և սեպհական օգուտն մեր, ենթադրեմք զանձինս մեր մեղադրանաց եղբայրակցաց մերոց և ի հանդերձելումն պատասխանատուութեան առաջի Աստուծոյ և ահեղ դատաստանի նորա: Ի վախճան երգմանցս վասն անախաւ ընտրութեան՝ համբուրեմք զԲան և զԽաչ Փրկչին մերոյ, ամէն:»

Երգմանցուցի Երեմիա Եպիսկոպոս

Ըստ այսմ՝ երգման երգուաք
Արգար Յովհաննիսեանց
Համբարձում՝ Առաքելեանց
Ներսէս Աթաբէկեանց
Յովհաննէս Սարգսեանց
Ազէքսանդր Լալայեանց
Սիմէօն Աթանասեանց
Իսահակ Ալաճալեանց»

Այոք անով վերջացաւ այսօրուայ գործը:

Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ Մայր Տաճարի մէջ: Սեղանը երկարած էր Սուրբ Իջման Տեղի առաջից մինչև աւագ դուռը. Տէրութեան Ներկայացուցչի համար սեղան զրուած էր հարաւային որմնասիւնի առաջ, նորա առաջը՝ ատենադպրի և իւր օգնականների սեղանն էր. հիւսիսային որմնասիւնի տակ զրուած էր Պրօկուրօրի սեղանը: Ամսոյս 20-ին առաւօտը պատգամաւորները ի ձայն զանգակաց Վեհաբանից եկեղեցի եկան ըստ տրամադրութեան օրինաց՝ ազգիս նշանաւոր եպիսկոպոսներից չորս ընտրելիները ընտրելու: Ժողովը դռնիակ էր և ժողովականաց թիւը 30:

Նախքան գործ սկսելը Ամենապատիւ Տեղակալ Սրբազան Հայրը ասաց « Հայր մեր » ողօթքը, և երկու սարկաւազներ քաղեցին « Զգործս ձեռաց մերոց » « Տէր ապաւէն » սաղմոսը, « Ի մէջ տաճարին » « Սուրբ խաչիւս » և պահպանիչ ողօթքներից յետոյ Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը տեղի կալաւ նախագահական բազկաթռի առաջ, պատգամաւորները բռնեցին իրանց տեղերը—Հոգեւորականք՝ Սրբազան Նախագահի աջ կողմից, իսկ աշխարհականք՝ ձախ կողմից, մինչ ամենքը յոտին կանգնած էին, Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը ժողովը բացեց հետեւեալ ճառով.

« ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԳԵՐԱՄԵԾԱՐ ՊԱՏԳԱՄԱԻՈՐՔ ԱԶԳԻՍ :

« Այս խորհրդաւոր և նշանաւոր պահուս ժողովելով Սրբոյ Մայր Տաճարիս մէջ, իւրաքանչիւր որ մեզանից կըզգայ անշուշտ յանձն իւր ներկայ պատահառելի ակմբիս մեծախորհուրդ նպատակն, կըզգայ անշուշտ ամէն որ մեզանից թէ ինչ ծանրակշիռ պարտականութիւն ստանձնած է, զոր լիայոյս հաւատով վստահութիւն դրած է մեր վերայ զմեզ ընտրող միլիօնաւոր հայ ժողովուրդն իւր եկեղեցականներով հանդերձ: Մեր ամենասիրելի ազգայնոց այդ կատարեալ հաւատն և վստահութիւնն ի բարին և յօգուտ ազգի և եկեղեցւոյ ի գործ դնելու և մինչև վերջն իւրեանց յանձն առեալ նուիրական պարտաւորութեանց հաւատարիմ մնալու համար, Գերամեծար Պատգամաւորը Ազգիս, համաձայն դարաւոր սովորութեան՝ ի մէջ տաճարիս և առաջի Սրբոյ Սեղանոյս՝ յանուն ահաւորին Աստուծոյ, հրապարակական ուխտիւք և երդմամբ վաւերացուցին զայն, որպէս զի Աստուծով ձեռնարկելի իւրեանց սոյն վսեմ Գործն կատարեն ըստ ամենայնի խղճի մտօք: Միանգամայն ի բաց մերժելով և մերկանալով զհոգին դատապարտելի կուսակցութեան, զհոգին գահալէժ խտրութեան, բնաւ երբէք չնախապաշարիլ որ և իցէ ներքին և արտաքին պատճառներէ, այլ զգննուլ զհոգի հաւատարմութեան, արդարասիրութեան և անաչառութեան, քաջ ի միտ առնելով թէ՛ ո՛չ յանխորհուրդս ժողովուած եմք մեք այս միակ պարծանաց սրբաւայր Տաճարիս մէջ, այլ թէ ժողոված եմք, միայն յանուն հայութեան, ուրեմն և յանուն հայութեան և Հայաստանեայցս Սուրբ Եկեղեցւոյ ընտրելու եմք Պետ և Դուին: Ուստի ընդ ամենայն ծագս սշխարհի

ուր ուրեք եթէ կայ և կգտնուի հայ անունով և կրօնիւք գէթ մի ետ և անհատ, նա անդամ է ազգային մարմնոյ և հարազատ որդի մերս եկեղեցւոյ: Խտրութիւն պէտք չէ մեզ գիտել. զի ամենեքեան որդիք եմք միոյ առաքելական եկեղեցւոյ և անդամք միոյ ազգի. իսկ եթէ խտրութիւն գնելու համար անհրաժեշտ հարկ կընկատուի՝ բոյց միայն ընականաբար և բարոյապէս այդ անբռնաբարելի ճշմարտութիւնն ճանաչելու եմք և որոնելու այն արդարամիտ իրականութեան և գործողութեան շրջանակին մէջ, զոր ահաւասիկ դրած են գրաւորապէս մեր առաջն մեծամասնութիւն Հայոց Տաճկաստանի, որից այժմ շեղիլն՝ որպէս թուի ինձ, չէ վայելուչ ըստ ուղիղ տրամադրութեան ազգային դարաւոր անժխտելի պայմանաց: Եւ որպէս զի ապացուցանեմք մեր ազգին, ասպացուցանեմք ընդհանուր լուսաւորեալ աշխարհիս, թէ հայք ևս իւրեանց ազգային գործերն լրջմտութեամբ և նրբաքննին հեռատեսութեամբ գիտեն ինչորինել և գիտակցաբար գործել՝ մանաւանդ թէ տխուր անցեալէն մի խրատական ազդու դաս ևս առնելով, փութամբ համերաշխ սիրով միաբանութեան ընտրել ի գահակալութիւն և ի յաջորդութիւն մեծի պարթեւազնին Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Նուսաւորչի և յընդհանրական Կաթողիկոսութիւն ամենայն Հայոց այժմեան գտնուածներէն այն արժանաւորագոյն հոգեւորական անձն՝ որն պատկառանք կըտածէ ամենեցուն, և որոյ գործոց և կենաց բարի անցեալն և ներկայն՝ նա մանաւանդ վարդապետական կատարեալ հմտութիւնք և եռանդազին գործունէութիւնքն արդէն անկապտելի յատկութիւնք են դարձել նորա համար: Փութամբ ընտրել ի հովուապետութիւն Հայաստանեայցս ազգի և եկեղեցւոյ այնպիսի արժանընտիր անձն՝ որ իբրեւ արթուն հովիւ իւր անքուն հսկողութեամբն գէտ կեցած է միշտ իւր հաւատացեալ հօտին: Այժմ ցանկալի է տեսանել այդպիսի բարեմասնութեամբ օժտեալ մի անձն՝ անցած ի գլուխ ղեկավարութեան ազգի և եկեղեցւոյ: Փութամբ ի վերջոյ միանալ ի մի սիրտ և հոգի համերաշխութեան և իբրեւ որդիք հարազատ երկանց մօրս մեր Սուրբ եկեղեցւոյ ի բաց պարուրել նորա լուսափայլ երեսէն այն սգազգեաց տխրութեան կրկնակի սեւաթոյր քօղն, որով ահաւասիկ երեք ամբ են պատած է նա, կայ և մնայ ի սուգ թախծութեան: Զի յետ մահուան Երջանկայիշատակ Գէորգ Գ. մեծագործ Հայրապետի՝ երբ անցեալ տարի սոյնպիսի պա-

տուամեծար պատգամաւորաց ժողովով ընտրեց ազգն և եկեղեցին ի Հայրապետութիւն ամենայն Հայոց Սրբազան Պատրիարքն Կ. Պօլսոյ Տէր Ներսէս Վեցերորդ, որոյ մէջ արդարեւ տեսնուած էին Աստուածածիր և դրուատելի բարեմասնութիւնք, բայց աւագ, զի անակընկալ օրհասական մահն զրկեց զմեզ ազգովին վայելելուց նորա Հայրապետական շնորհն։

«Ի կնիք բանիս աղայեսցո՛ւք ի բոլոր սրտէ զամենակարողն Աստուած, դարձեալ յարուսցէ մեր բարձրաստիճան եղբայրներից նոր մարգարէ, առաջնորդ և հովիւ բարի առաջնորդել, հովուել և խնամել զազգ և զեկեղեցի ճշմարտութեամբ և արդարութեամբ։ Աղայեսցո՛ւք զսուրբ Հոգին Աստուած, ազդել և ներշնչել ի մեզ հոգի զգաստութեան և զգօնութեան, և ընդ մարգարէին ձայնակցելով ասասցուք « Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ Տէր, և զգործս ձեռաց մերոց յաջողեա մեզ », Լուիցէ Տէր Աստուած աղայանաց մերոց. Ամէն։—»

«Տեղակալ Ատենապետի Սինօղի Սրբոյ Էջմիածնի

ՄԿՐՏԻԶ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ,

«Ի 20 Ապրիլի 1885 ամի

Ի. Ս. Էջմիածին»

Ապա իւրաքանչիւր ժողովական նստեց իրան յատկացեալ աթոռ և սկսուեց այն աւուր սահմանեալ գործը։

Ի միջի հարկաւոր թղթոց կարդացուեց Կոստանդնուպօլսոյ ազգային ժողովոյ հետեւեալ թուղթն առ Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը, որով նորին Սրբաղնութիւնը իրաւունք էր ստանում Տաճկահայոց պատուիրակ և ներկայացուցիչ լինել։ Եւ ահա.

Ամենապատիւ Տ. Մկրտիչ Ս. Արքեպիսկոպոս Արժանընտիր Տեղակալ կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց Արարատեան Մայր Աթոռոյ Կաթողիկէ Սրբոյ Էջմիածնի։

Ազգային Երեսփոխանական ժողովն Հայոց Թուրքիոյ գումարեցաւ յառաջնումն աւուր Մարտ ամսոյս ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցոջ Ղալաթիոյ վասն մասնակցութեան յընտրութիւն կաթողիկոսի ամենայն Հայոց ըստ տրամադրութեան Ազգ. Սահմանադրութեան, ժողովն յետ խորհրդակցութեանց և քննու-

Թեան պարագայից իրացն՝ որոշեաց յայս նուագ ևս կատարել զմասնակցութիւն Հայոց Տաճկաստանի, ըստ եղանակին բացատրելոյ ի տեղեկագրին որ ի 16 Ապրիլի 1884 ամի ստորագրեալ յերջանկայիշատակ Պատրիարքէն Ներսիսէ և ուղղեալ առ Ամեն. Տեղակալն Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, առ Գեր. Խորհրդական անդամս Ս. Սինօգին և առ Համազգային Ընտրողական Ժողովն, զորոյ պատճէնն կցեմք ընդ սմին:

Ժողովն ի նկատի առեալ զի ատենական գործողութիւնք, որք կատարեցան յանցելումն ամի վասն կազմութեան ցանկի ընտրելեաց, ունին և պահեն զհանգամանս օրինաւորութեան և վասն այժմու ընտրութեան, բայց միայն զի Թերաղեալ գտանէր եռանուն ցանկն ողբալի վախճանմամբ ազգասէր Հայրապետին Ներսիսի արժան դատեցաւ յաւելուլ ի նմա զանուն յաջորդին՝ որոյ ստացեալ էր յետ երկից ընտրելեացն զառաւելագոյն թիւ ի քուէարկութեան ազգային Ժողովոյ:

Ըստ այսմ՝ ահա փութամք առաջի առնել Համազգային Ընտրողական պատկառելի Ժողովոյ Մայր Աթոռոյդ զյանկ երկից ընտրելեաց Հայոց Տաճկաստանի հանգերձ Թուով քուէիցն որք են

Ա. Ամենապատիւ Տ. Մկրտիչ Ս. Արքեպիսկոպոս Խրիմեան նախկին Պատրիարք Կ. Պօլսոյ, քուէ 50.

Բ. Գեր. Տ. Մելքիսեդէկ Ս. Արքեպիսկոպոս Մուրատեան առաջնորդ Զմիւռնիոյ վիճակին, քուէ 42

Գ. Գեր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս Աշըքեան Հայր վանուցն Արմաշու, քուէ 18

Արդ՝ փութամք Թղթովս այսուիկ յանձն առնել Բարձր Սրբազնութեան Զերում զպաշտօն Պատուիրակութեան Հայոց Թուրքիոյ, խնդրելով զի հաճեսցիք ընթեռնուլ զայս պաշտօնական Թուղթ մեր յատենի համազգական ընտրողական պատկառելի Ժողովոյն, ներկայացուցանել նմա զայսոսիկ զերիս Ընտրելիս յանուն համօրէն վիճակացն Հայոց որ ընդ հովանեաւ Սամ. պետութեան և, ըստ եղանակի նշանակելոյ ի տեղեկագրին անցելոյ ամի, բարդել ի քուեայսն մեր զգումար քուէից պատկառելի Ժողովոյդ, որպէս զի եպիսկոպոսն՝ որ ստացի զառաւելագոյն թիւ ձայնիցն, հռչակեսցի կաթողիկոս ամենայն Հայոց ըստ նախնականգ ծիսից և օրինաց Հայաստանեայցս Ս. Եկեղեցւոյ:

Ամենապատիւ Ս. Հայր, հաղորդեալ դայտսիկ որոշմունս Ազգ. ընդհ. ժողովոյ, քաջայայտ եմք զի հանրաժանօթ իմաստութեամբ և շրջահայեաց հեռատեսութեամբ ձերով և Գերապատիւ Սինօ-դականաց և Մեծ. Ատենակալ պատգամաւորաց ընտրողական բարձր ժողովոյն, ունիմք ի յանգ հանել յօգուտ և ի շինութիւն Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ ղընտրութիւն արժանաւորագոյն Քահակալի յԱթոռ սրբազան Առաքելոցն մերոց, Թադէի և Բարդուղիմեայ և Առաքելասարաս Հօրն մերոյ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին:

Ակն ունելով ի շնորհաց ամենագօր Հոգւոյն Սրբոյ յաջող ելից ընտրութեանս ի պահպանութիւն անբաժանելի միութեան համադգական Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մերոյ սրբոյ, մեծաւ փափաքանօք սպասեմք աւետաւոր տեղեկագրի ձերում և մնամք.

Ամենապատուութեան Ձերում

Աղօթարար ի Տէր

Նախագահ Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ

Պատրիարքական Տեղապահ

ԳԼՈՐԳ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲՈՒՍՃՈՒՔԼԵԱՆ

Ի ղիմաց Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ

Ատենագրի

Ատենապետ

ՅԱԿՈԲ Ս. ՊՕՇՆԱԿԵԱՆ

ՏԻԴՐԱՆ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

Երբ պէտք էր ի լուր ժողովականաց կարգային նշանաւոր եպիսկոպոսների անունները՝ ժողովը որոշեց Կ. Պօլսոյ պատրիարքարանի եռանուն ցանկը ընդունել անփոփոխ, և չորորդ ընտրելի նշանակուելով Մակար Արքեպիսկոպոս, ժողովը փակուեց ճաշից յետոյ ժամը 1 անցած, որ սկսուած էր առաւօտեան ժամը 9-ին:

Հետեւեալ օրը ամսոյս 21-ին առաւօտը նոյն հանդերձանքով պատգամաւորները ի ձայն զանգահարութեան վեհարանից եկան եկեղեցի. ժողովուրդը՝ որ աւելի ևս բազմաթիւ էր, սրտատրոփ սպասում էր ժողովի հետեւանքին:

Ժողովը բացեց Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը մաղթանքով ժողովականների թիւը 30 էր, սկսուեց չորս ընտրելիների ցուցակի վերայ քուէարկութիւն ընտրելիի թղթի վերայ գրելով «ընտրեմ» կամ «ոչ ընտրեմ»: Եւ ահա այսպէս՝

Ա. Խրիմեան Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս ստացաւ 13 ձայն ընդ-
դէմ 17-ի.

Բ. Զմիւռնիոյ Արքեպիսկոպոս Մելքիսեդէկ Մուրատեան ստա-
ցաւ 30 ձայն (միաձայնութեամբ).

Գ. Խորէն Եպիսկոպոս Աշրգեան 3 ձայն ընդդէմ 27-ի.

Դ. Մակար Արքեպիսկոպոս 16 ձայն ընդդէմ 14-ի.

Քուէարկութիւնից յետոյ Զմիւռնիոյ Արքեպիսկոպոս Մել-
քիՍԵԴԵԿ միաձայն ընտրութեամբ 30 ձայնով համարուեց Ա-
ՌԱԶԻՆ ԸՆՏՐԵԱԼ ի կաթուղիկոսութիւն, իսկ Նոր Նախիջևանի ու
Բեսարաբիոյ Արքեպիսկոպոս ՄԱԿԱՐ 16 ձայնով ընդդէմ 14-ի
երկրորդ:

Իսկոյն կաղմուեց և ստորագրուեց հետևեալ օրագիրը, որով
Ժողովը առաջարկումէ Սինօդին անել իրան վերապահեալ տնօրէ-
նութիւնը:

«Ի 21 Մարտի 1885 ամի. Ժողովն Արքազան Արք-
Եպիսկոպոսաց, Եպիսկոպոսաց, Բարձրապատիւ
Վարդապետաց և ականաւոր աշխարհական պատ-
գամաւորաց, եկեղոց ի վիճակացն Ռուսաստանի,
Պարսկաստանի և Հնդկաստանի, գումարեալն ի
Տաճարի Վանիցն Արքոյ Լշմիածնի վասն ընտրու-
թեան Նայրագոյն Պատրիարք Վաթուղիկոսի ա-
մենայն Հայոց՝ բացեալ ի 20 Մարտի զՄտենակա-
լութիւն իւր առ ի գործ ընտրութեան Վաթուղիկո-
սի ամենայն Հայոց կանոնաւորեալն կարգաւ, հա-
մաձայն առաջադրութեան Տեառն Կառավարչապե-
տի քաղաքական մասին Կովկասու ի $\frac{54}{6}$ $\frac{\text{Մարտի}}{\text{Ապրիլի}}$ տար-
ւոյս № 3343, ի ներկայութեան Անդամոյ Խորհրդ-
արանի՝ Կորին Պայծառափայլութեան, Տայնի Սօ-
վետնիկ—Պրիբիլի՝ ներկայացուցչի Բարձրագոյն Իշ-
խանութեան, ուր ընթերցեալ զանուանս ականա-
ւոր Արք-Եպիսկոպոսաց և Եպիսկոպոսաց գտե-
լոց ի սահմանս Ռուսիոյ, Թուրքիոյ և Պարսկաս-
տանի, յետ պատշաճականն սմին իրի ատենախօ-

սութեանց՝ կայացաւ ընտրութիւն չորեք ընտրե-
լեաց (կանդիտատաց) յաստիճան Վաթուղիկոսու-
թեան ազգիս, որք են 1.) Ամենապատիւ Տէր
Մկրտիչ Արք-Եպիսկոպոս Խորիմեան, 2.) Գերա-
պատիւ Տ. Մելքեսեդէկ Եպիսկոպոս Մուրա-
տեանց, 3.) Գերապատիւ Տ. Խորէն Եպիսկոպոս
Աշքեան և 4.) Գերապատիւ Տ. Մակար Արք-Ե-
պիսկոպոս և վասն այսորիկ կազմեցաւ առանձին
ընտրողական թերթ ընդ ստորագրութեամբ Ան-
դամոց Ժողովոյն: Իսկ յայսմ աւուր, յետ բաց-
ման Լըկրորդ Ժողովոյն՝ առաջարկեցան ցուցակք
վերոյիշեալ չորեցունց Կանդիտատաց, և ըստ համա-
ձայնութեան Ժողովոյն արժանի եղեն կոչման ա-
ւագագոյն ընտրելեաց (կանդիտատաց) երկուքն ի
նոցանէ, այն է նախ՝ Գերապատիւ Մելքիսեդէկ Ե-
պիսկոպոսն Մուրատեանց — միաձայն, և Գերա-
պատիւ Մակար Արք Եպիսկոպոսն 16 ձայնիւ հան-
դէպ 14 ձայնի տուելոց յօգուտ նոցա: Վասնորոյ
և Ժողովն Հոգեւորական և աշխարհական պատ-
գամաւորաց — Սահմանեաց, Ջսոյն ընտրութենէ եր-
կուց կանդիտատաց յաստիճան Դայրագոյն Պատ-
րիարք Վաթուղիկոսի ամենայն Հայոց անցուցա-
նել յօրագիր, և վաւերացուցեալ զայն ընդ ստո-
րագրութեամբ համայն Անդամոց Ժողովոյն՝ յանձնել
ի Սինօդն Սրբոյ Լշմիածնի վասն առնելոյ զկախեալն
յինքենէ զպատշաճականն տնօրէնութիւն, համա-
ձայն սահմանեալ առ այս օրինադրեալ կարգին:

Այս գործողութիւնները կատարելուց յետոյ Ամենապատիւ
Տեղակալ Սրբազանը յայտնեց ժողովին իւր գոհունակութիւնը
յաջող հետեւանքի համար, իսկ կառավարութեան ներկայացուցիչ
Տայնի Սովետանիկ Պրիբիլ շնորհաւորեց յաջող ընտրութիւնն և այս-
պէս ժողովը վերջացաւ:

Բացուեցին Տաճարի դռները. եկեղեցու շուրջը խռնուած բազմութիւնը շրջապատեց եկեղեցու գաւիթը և ճնշող անձկութեամբ սպասումէր լսել ընտրեալի անունը. թերթիկների վերայ գրուած քուէարկելեաց ցանկը ստացած քուէներով ժողովրդից ոմանք ստացան պատգամաւորներից և հնչուեց միաձայն ընտրուած Մելքիսեդէկի անունը. ամբողջ ժողովուրդը իրրեւ մի մարդ միաձայն սկսեց կեցցէ աղաղակել, և գլխարկները վեր բարձրացրած աւետում էին միմեանց ցանկալի անձի ընտրութիւնը. կեցցէների հոսանքի միջից պատգամաւորները գնացին դէպ ի Վեհարան, իսկ ժողովուրդը անսահման ուրախութեամբ հրճւումէր:

Ամբողջ գիշերը Վաղարշապատում ժողովրդական խնջոյք էր տեղական նուագածութեամբ, և ամենայն տեղ հոծ էր Մեկֆիսե-Դէկ անուամբ: Ով է ՄեկֆիսեԴէկ, որի անունը ահա երկու ամբողջ տարի խօսւումէ որպէս արժանի ոք կաթուղիկոսութեան: ՄեկֆիսեԴէկ իւր ստացած կրթութեամբ, իւր վարած պաշտօններով և իւր գրական վաստակներով էր արժանաւորներից արժանաւորագոյնը:

Նորին Սրբազնութիւնը իւր կրթութեամբ և ծագմամբ մեզ հայրենակից է և լաւ է ճանաչում մեր երկիրն ու ժողովուրդը. Նա երկար ժամանակ Տաճկաստանում լինելով և վարելով զանազան պաշտօններ, ճանաչումէ տաճկահայոց. Նա երուսաղէմի Ս. Յակովբեանց վանքում ընդունելով կուսակրօնութեան կոչումն և բաւական ժամանակ այնտեղ կենալով՝ ճանաչումէ և գիտէ վանական կարգ ու կանոնները. ահա բարեմասնութիւնների, որ ամեն մարդու ձիրք և բաժին չեն:

Ժողովը վերջանալուց յետոյ ամսոյս 21-ին երեկոյեան 5 ժամին կառավարութեան ներկայացուցիչ Նորին Գերազանցութիւն Տայնի Սովետնիկ (գաղտնի խորհրդական) Պրիբիլ թողեց Մայր Աթոռ՝ իւր վարմունքով ընդհանուր համակրանք և յարգանք յիշատակ թողնելով Միաբանութեանս մէջ:

Ամսոյս 22-ին աշխարհական պատգամաւորները հետեւեալ ուղերձը ներկայացնելով Ամենապատիւ Տեղակալ Հօրը, Նորին Սրբազնութեան օրհնութիւնը առնելով յուլի ընկան գնալ իրանց տեղերը:

Ո Ի Ղ Ե Ր Ձ .

Ամենապատիւ Սրբազան Տէր ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Տեղակալ Ատենապետի Սիւնհոգոսի Սրբոյ Եջմիածնի և Նախագահ Համազգային Կաթողիկոսական Ընտրողական Ժողովոյ:

ԳԵՐՁԳՕՆ ՏԷՐ:

Ընտրութեամբ արժանաւոր ժառանգի Աթոռոյ Հայրապետութեան Ազգիս զպաշտօն պատգամաւորութեան մերոյ յաւարտ հանեալ՝ գամբ ընդ ողջոյնս հրաժեշտի մերոյ և ընդ հայցուածս հայրական օրհնութեան Ձերոյ հաւատեւ Ամենապատիւ Սրբազան Տեառնդ զշնորհակալութիւնս մեր սրտագին վասն խոհական ղեկաւարտութեան, որով առաջնորդեցիք Համազգային Ժողովոյն ի բարեյաջող ելս, ըստ կրկնակի յուսոյ և բաղձանաց, որոց նուիրական է աւանդ հայրենատուր ի պաշտպանութիւն միութեան ընդ եղբարս մեր բնակեալս ի Տաճկաստան և յապահովութիւն խաղաղութեան, որո՞՞հոպարաւոր քեզմէն ճշմարտութե ի պաշտպանութիւն իրաւաւորութեան Հայրապետի ամենայն Հայոց յայնչեալ իմեղեա՛ որք դարուց ի դարս նուիրագործեալ կանոնական իրաւամբ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ, սեպհական են միայն իւրում Մայրագոյն Բարձր Իշխանութեան և գրաւական բարոյական յառաջադիմութեան ապագայ սերնդոց Ազգիս՝ հաւատարիմ հպատակութեամբն և սիրովն առ Մայրն իւր գորովալի առ Եկեղեցին Հայաստանեայց, տան մեզ գեղեցիկ ապացոյց վստահութեան թէ՛ արդարեւ բուն են ի Ձեզ իղձք բազմագիծի բարեմասնութեան, զոր ապացուցիք գործովք իբրեւ հաւատարիմ և հարազատ պաշտօնեայ Հայաստանեայցս Սուրբ Եկեղեցւոյ:

Յուսալ յուսամբ համարձակօրէն Գերդգօն Տէր, զի բարեձիր խոհականութեամբ և հաստատամտութեամբ Ձերով այսուհետեւ ևս զղեկ վարչութեան գործոց Մեծի Սրբոյ Աթոռոյս մերոյ պահպանեալ անստան, հասուցանելոց էք ընտրեալ Հայրապետի մերոյ, առաւել ևս երախտագիտութեան պարտաւորս առնելով որպէս զմիշ նոյն և ղեկավարողն համօրէն, որոց ամենեցուն փա-

փագ մեծ է տեսանել զԱթոռն Սուրբ վայելչապէս պայծառացեալ
ի ցնծութիւն սրտից հարազատ զաւակաց իւրոց:

Ի 22 Ապրիլի 1885 ամի
Ի Ս. Էջմիածին.

Պատգամաւորը Համազգային ընտ-
րողական Ժողովոյն.

Իսահակ Մանուկեան Ալաճալեանց.
Ներսէս Ասլանեան Աթարէկեանց.
Ալէքսանդր Լալայեանց.
Ալէքսանդր Ղաղաղեանց.
Սիմէօն Աթանասեան.
Արգար Թովհաննիսեան.
Համարձուժ Առաքելեանց.
Թովհաննէս Սարգսեանց.

Ընտրութիւնից յետոյ Ամենապատիւ Տեղակալ Հայրը ի կող-
մանէ Հոգեւորականաց Մայր Աթոռոյս շնորհաւորական հեռագիր
ուղարկեց առ Տէր Մեկեօն Սեփեկ շնորհաւորելով Նորին Սրբազնու-
թեան ընտրութիւնը. մի հեռագիր ևս ուղղեց գէպ ի Կ. Պօլսոյ
Պատրիարքարանը՝ յայտնելով Կաթողիկոսական ընտրողական Հա-
մազգային Ժողովի հետեւանքը. ահա Ամենապատիւ Տեղակալ Հօր
հեռագրների և նոցա պատասխանեաց պատճենները:

ՀԵՌԱԳԻՐ ԱՄԵՆ. ՏԵՂԱԿԱԼ ՀՕՐ.

Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ

ԲԱՐՁՐ ՍՐԲԱԶԱՆ

« ՄԵԼՔԻՍԵԴԷԿԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

« Համազգային Գերագոյն Ժողովն միաձայնութեամբ ընտրելով
այսօր զՁեզ ի Գահ Հայրապետութեան, փութայ շնորհաւորել
զցանկալի ընտրութիւն Ձեր, փափագելով տեսանել զՁեզ այսօր ի
զիրկ Մօրս Լուսոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի:

Նախագահ Ժողովոյն և Տեղապահ

ՄԿՐՏԻԶ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

« Ի Կ. ՊՕԼԻՍ

« ՊԼՏԻՆԻՔԵԼԻՆԵ ՀԱՅՈՑ

« Համազգային ժողովն էջմիածնի միաձայնութեամբ ընտրեաց ի Գաճ Հայրապետութեան զՏէր ՄԵԼՔԻՍԵԴԷԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆ Զմիւռնիոյ, փութամ ծառացանել Ազգային ժողովոյդ զյաջող ընտրութենէս:

« Նախագահ ժողովոյն և Տեղապահ

ՄԿՐՏԻԶ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ .

ՊԱՏԱՌԵՈՆԻ .

« Ամենապաաիւ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Նախագահ Համազգային ժողովոյ և Տեղապահ. յէջմիածին:

« Ընդունեցէք սրտագին շնորհակալութիւնս՝ Զիւր շնորհաւորութեանց և Համազգային ժողովի վստահութեան ու համարման համար .:

« ՄԵԼՔԻՍԵԴԷԿ .

Ընտրական գործերը վերջանալուց յետոյ Սինոդը օրագրութեամբ ըստ տրամադրութեան օրինաց՝ ժողովի օրագրութիւնը և ընտրական թերթերը յանձնեց Շամախուոյ թեմի կառավարիչ Գեորգի Թադէոս Եպիսկոպոս Զիւնականին Տփլիսի պատգամաւոր Միծ. Պ. Արզար Յովհաննիսեանի և Ղարաբաղի պատգամաւոր Ներսէս Աթարէգեանի հետ ներկայացնել գլխաւոր Կառավարութեան հասուցանել ուր հարկն է ի պատշաճաւոր տնօրէնութիւն:

Հայ ազգը դարերից ի վեր արժանացած լինելով Ռուսիոյ բարեխնամ Կառավարութեան և Ամենողորմած Կայսրերի շնորհացն ու գթութեանը՝ այժմ՝ Լսնոյն գթութեան առհաւատչեայն վայելելու աներկմիտ ենք: Աներկմիտ ենք որ Ամենողորմած Կայսրն ամենայն Ռուսոց — ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ Գ. հաստատելով Համազգային ժողովոյ միաձայնութեամբ ընտրուած Կթուղիկոսացուն, ի բաց պարուրեալ կը տեսնենք Հայրապետական Աթոռոյ սև քօղը և հրճուանք կը գոչենք. « Ուրախ եղաք փոխանակ աւուրցն, յորս խոնարհ արարեր զմեզ, և ամացն՝ յորս տեսաք զչարչարանս »: